

A
5209

EDGARS ALLANS PO

NOLAISĀNĀS MALSTRĒMĀ

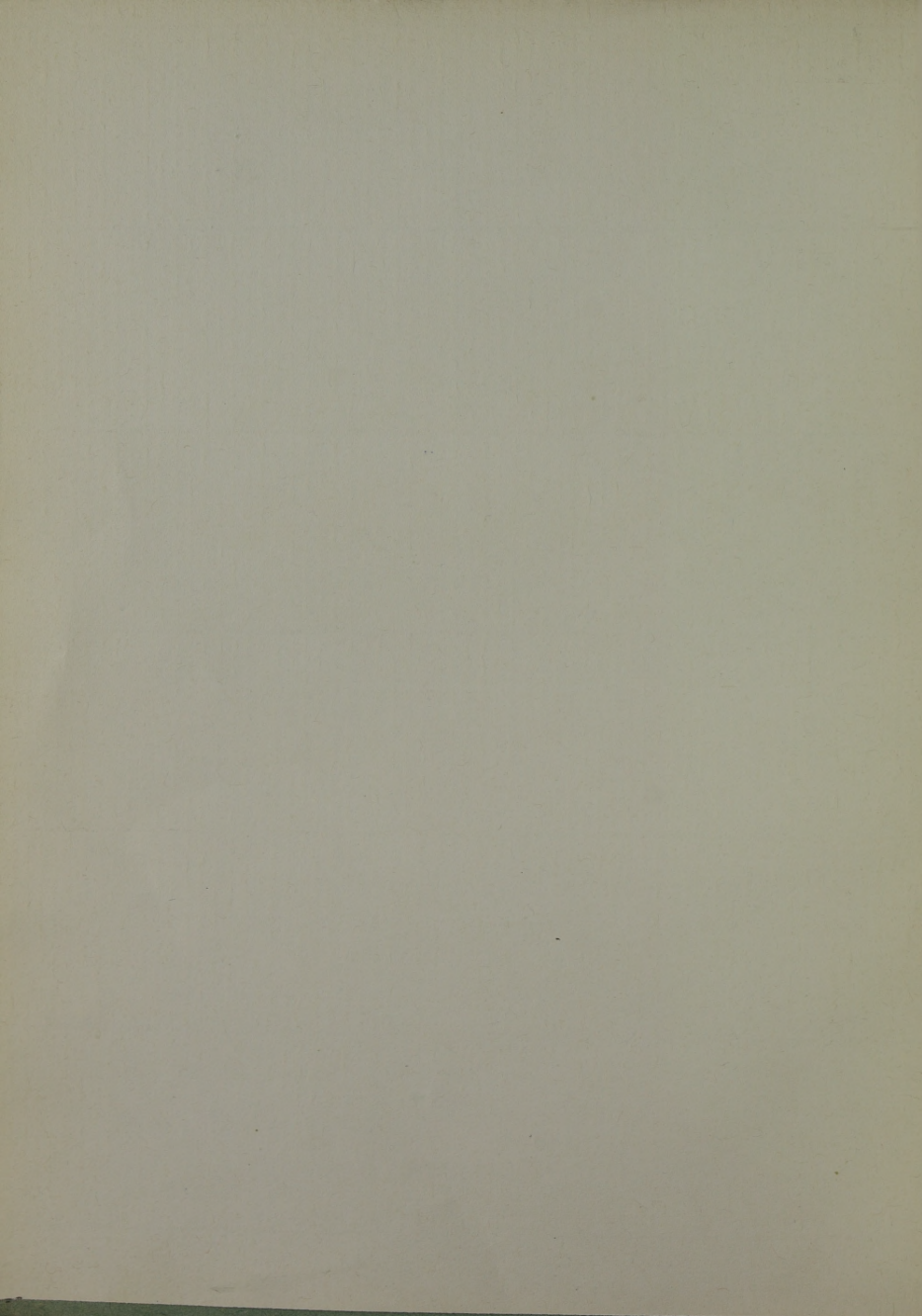

71
696

A

— 5209

EDGARS ALLANS PO

NOLAIŠANĀS MALSTRĒMĀ

*Anšlava Eglīša tulkojums no angļu
valodas un oriģināllitografijas*

Latv. PSR Valsts Bibliotēka
Inv: 56 38 047

6lp.

0309061043

Šī grāmata iespiesta tūkstots deviņi simti trīsdesmit septītā gada maija-jūnija mēnešos uz Līgates vēstuļu papīra astoņi simti eksemplāros Valstspapīru spiestuvē, Rīgā, l. Maskavas ielā 11

NOLAIŠANĀS
MALSTRĒMĀ

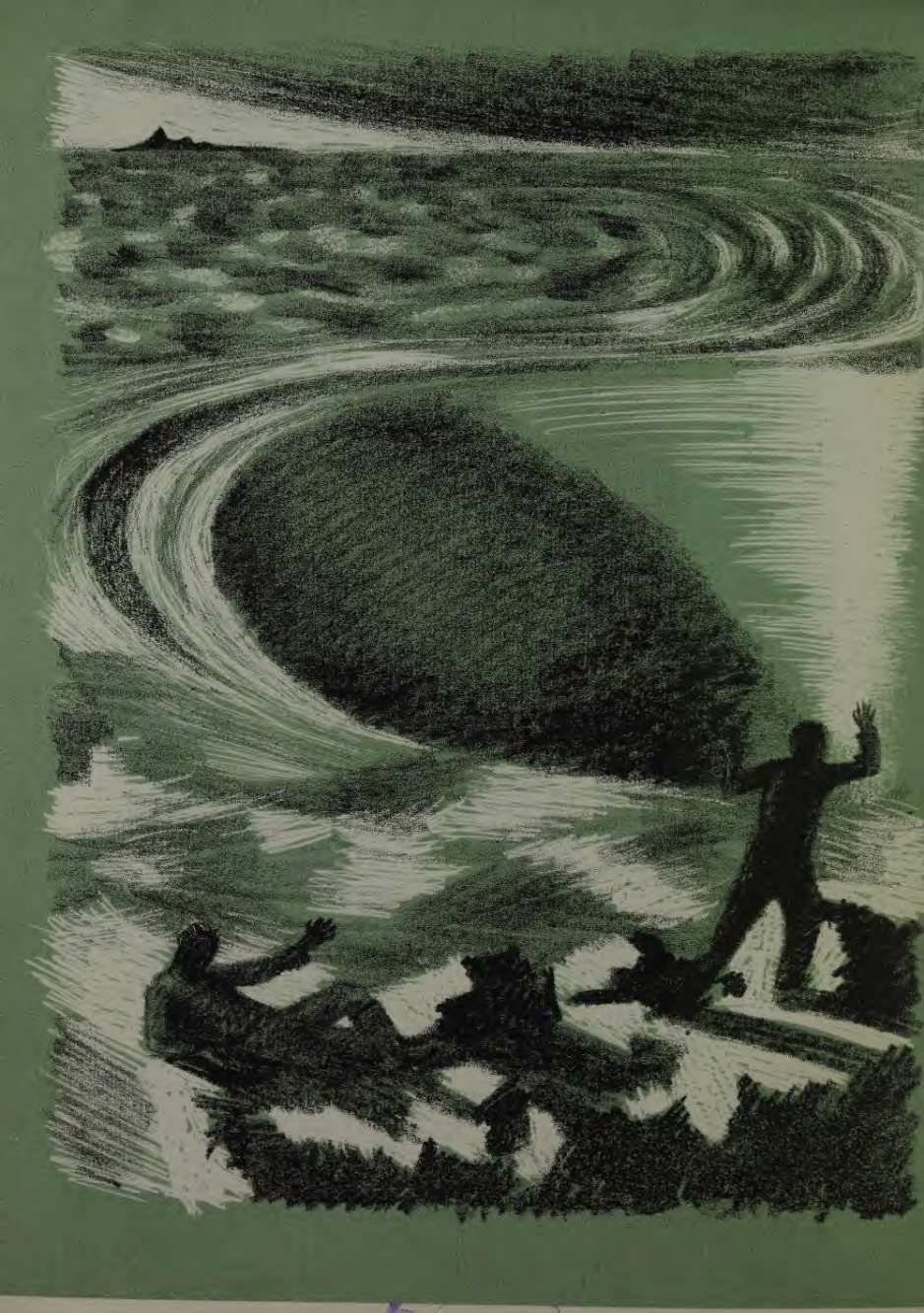
TĀ KUNGA ceļi dabā un Die-
višķīgajā Gādībā nav *mūsu* ceļi;
ne arī lietas, ko mēs darinām, var
bezglībā, dziļumā un neizprotā-
mībā mēroties ar VIŅA darbiem,
*kuŗos ir dzelmes neizmērojamā-
kas kā Dēmokrita aka*

DŽOZIFS GLENVILS

MĒS sasniedzām augstākās klints galotni. Dažas minūtes vecais vīrs likās pārāk aizsēties, lai runātu. «Vēl nesēn», viņš beidzot sacīja, «es varētu jūs vest pa šo taku tikpat ātri kā jaunākais no maniem dēliem; bet gadus trīs atpakaļ man atgadījās lieta, kļūdu nekad vēl mirstīgs cilvēks nav piedzīvojis, un ja arī piedzīvojis, tad nav pārdzīvojis, lai spētu pastāstīt par to, — tās sešas stundas nāves bailu, kuŗas pārlietu, salauza manu miesu un dvēseli. Es liekos jums ļoti vecs vīrs, bet tā tas nav. Nevajadzēja pat vienas vienīgas dienas, lai šos matrus no melniem kā ogle pārvērstu baltos, lai padarītu locēklus tik vārgus un nervus tik glēvus, ka es drebu no mazākās piepūlēšanās un bīstos pat ēnas. Vai ziniet, lūkojoties no šīs nieka radzes man gandrīz reibst galva.»

«Nieka radze», kuŗas kraujā viņš bija tik bezrūpīgi nometies atpūtai, ka lielāka daļa ķermeņa pārsvērās pāri bezdibēnim un viņš nenogāzās tikai tāpēc, ka bija atspiedis elkoni uz pašas slidenās malas, šī «nieka radze» iz-

MĒS sasniedzām augstākās klints galotni. Dažas minūtes vecais vīrs likās pārāk aizsies, lai runātu. «Vēl nesen», viņš beidzot sacīja, «es varētu jūs vest pa šo taku tikpat žigli kā jaunākais no maniem dēliem; bet gadus trīs atpakaļ man atgadījās lieta, kādu nekad vēl mirstīgs cilvēks nav piedzīvojis, un ja arī piedzīvojis, tad nav pārdzīvojis, lai spētu pastāstīt par to, — tās sešas stundas nāves baiļu, kuņas pārcietu, salauza manu miesu un dvēseli. Es liekos jums *ļoti* vecs vīrs, bet tā tas nav. Nevajadzēja pat vienas vienīgas dienas, lai šos matus no melniem kā ogle pārvērstu baltos, lai padarītu locekļus tik vārgus un nervus tik glēvus, ka es drebu no mazākās piepūlēšanās un bīstos pat ēnas. Vai ziniet, lūkojoties no šīs nieka radzes man gandrīz reibst galva.»

«Nieka radze», kuņas kraujā viņš bija tik bezrūpīgi nometies atpūtai, ka lielāka daļa ķermeņa pārsvērās pāri bezdibenim un viņš nenogāzās tikai tāpēc, ka bija atspiedis elkoni uz pašas slidenās malas, šī «nieka radze» iz-

slējās kā melns un spīdīgs rags savu pusotra tūkstoša pēdu augstāk par šķautņu un klinšu chaosu apakšā. Nekas mani neiekārdinātu pieiet malai tuvāk par pusduci jardu¹. Mana biedra bīstamais stāvoklis mani uztrauca tik ļoti, ka nokritis pilnā gaŗumā zemē, es ieķēros krūmājos un neiedrošinājos pat palūkoties uz debesīm, jo man šķita, ka nīkie vētras brāzieni apdraud kalnu pašos pamatos.

«Jums jāpārvar šīs bailes», sacīja pavadoņnis, «jo es atvedu jūs šurp, lai vislabāk parādītu vietu, kur notika gadījums, par ko tagad stāstīšu.»

«Mēs atrodamies», viņš turpināja ar noteiktību, kas to raksturoja, — «mēs atrodamies Norveģijas krastā uz sešdesmit astotā platuma grada lielās Nordlandes provinces tuksnešainajā Lofodenas apriņķī. Kalns, kuŗa virsotnē mēs sēžam, ir Helsegens Mākoņainais. Tagad paceļaties mazliet, turaties pie zāles, ja jums reibst, tā, un skatieties jūrā, pāri miglas grēdai, tur apakšā.»

Es reibdams palūkojos un ieraudzīju bez-

galīgi plašo okeanu, kuŗa ūdeņi bija tik tintīgi melni, ka man tūlīt iekrita prātā Nūbiešu ģeografa aprakstītā *Mare Tenebrarum*¹. Neviens cilvēks nespētu iedomāties bēdīgāku un pamestāku ainavu. Pa labi un kreisi, cik tāļu vien acis sniedza, kā pasaules siena stiepās draudošas, melnas, izrobotas klintis, kuŗu drūmumu vēl vairāk izcēla trakojošie vilņu gāzumi, kas krākdami un rēkdami šļācās ap tām, augstu šķiezdami savas spokainās baltās galvas. Taisni pretīm ragam, kuŗa galotnē mēs atradāmies, piecas vai sešas jūdzes jūrā varēja redzēt niecīgu un nožēlojamu saliņu, pareizāk tā bija tikai nojaužama no mežonīgo bangu šļakatām, kas plīsa ap to. Apmēram divas jūdzes tuvāk cietzemei rēgojās otra, vēl mazāka, plika un nejauki klinšaina, tumšu šķembeļu kaudzēm nobārstīta.

Okeanā, starp krastu un tālāko saliņu, notika kaut kas ļoti dīvains. Lai gan pūta tik spēcīgs jūras vējš, ka kāds brigs, tāļu no krasta zēģelēdams ar divkārt ierīvētām² zēģelēm, pastāvīgi ar visu ķermeni nozuda vilņu starpās,

minētā vietā nemanīja nekādas rēgulāras viļņošanās; bangas strupiem, straujiem, nikniem grūdieniem šķīda uz visām pusēm kā pret, tā arī pa vējam. Putas bija redzamas tikai pie pašām klintīm.

«Tālāko salu», sacīja vecis, «norveģi sauc Vurgu, vidējā ir Moskē. Tā, kas jūdzi uz ziemeļiem — Ambarena. Tās tur ir Islezena, Hot-holma, Keildhelma, Suarvena un Bukholma. Tālāk, starp Moskē un Vurgu — Oterholma, Flimena, Sandflezena un Stokholma. Tādi ir šo rifu vārdi, — bet kāpēc tos visus vajadzējis nokristīt, nesapratīsiet ne jūs, ne arī es. Vai jūs ko nedzirdiet? Vai neredziet kādu pārmaiņu ūdenī?»

Mēs atradāmies Helsegena virsotnē jau minūtes desmit, bet uzkāpām tajā no zemes puses, tā ka nevarējām jūrai uzmost ne skata, iekāms nebijām sasnieguši galotni. Kamēr vecais vīrs runāja, sadzirdēju skaļu pakāpeniski pieaugošu skaņu, kas atgādināja milzīga bifeļu ganāmpulka baurošanu Amerikas prērijās; tanī pat brīdī ievēroju, ka savādā viļņošanās iz-

vērtās straumē, kas plūda uz austrumiem. Turpat, manu acu priekšā straume ieguva briesmīgu ātrumu. Katrs mirklis vairoja tās straujumu un neganto brāzšanos. Piecās minūtēs visa jūra līdz pat Vurgam nevaldāmi trakoja, bet starp Moskē un krastu drāzās galvenā strāva. Tur milzīgā ūdens masa sašķīda tūkstots attakās, sarāvās kā krampjos vai trakās konvulsijās, plīsdama, šņākdama, kaukdama sagriezās neskaitāmās gigantiskās vērpetēs, un viss tas mutuļodams un vāridamies gāzās austrumu virzienā, ātrumā, kādu ūdens iegūst vienīgi visstāvākajos ūdenskritumos.

Dažas minūtes vēlāk jūrā atkal notika ievērojamas pārmaiņas. Ūdens virsma kļuva gludāka, vērpetes viena pēc otras nozuda, toties parādījās varenas putu svītras, kuŗu agrāk neredzēja nemaz. Šīs svītras gan attālinājās viena no otras, gan savienodamās un pīdamās sagriezās spirālēs un sekodamas nozudušo virpuļu riņķveidīgai kustībai, likās ievadija jaunu, vēl lielāku vērpeti. Pēkšņi, — pavisam pēkšņi, — tā parādījās kā noteikts, skaidrs

loks, vairāk kā jūdži caurmērā. Vērpētes krāteru aptvēra plata mirdzošu putu josta; bet ne nieks no tās neieslīdēja briesmīgās piltuves rīklē, kuŗas iekšpuse, cik tāļu acs spēja mērot, bija gluda un spīdīga, melna kā gagāts' ūdens siena, piegāzta pret horicontu apmēram četrdesmitpiecu gradu leņķī; reibinošā ātrumā, līgodamās un drebēdama tā joņoja apkārt un apkārt, satricinādama apvidu ar tik briesmīgu pusrēkšanu, pusgaudošanu, kādu pat varenaiss Niagaras katarakts savā agonijā nesviež pret debesīm.

Kalns drebēja līdz pašiem pamatiem, klints ļodzījās. Es nokritu uz mutes zemē un pārmērīgā satraukumā ieķēros liesajā zālē.

«Tas», es beidzot teicu vecajam vīram, «tas *nevar* būt nekas cits kā lielais Malstrēma virpulis.»

«Tā to reizēm dēvē», viņš atbildēja, «mēs, norveģi, saucam to par Moskē-strēmu, pēc Moskē salas, tur pusceļā.»

Šī virpuļa parastie apraksti ne mazākā mērā nebija mani sagatavojuši tam, ko šeit redzēju.

Jonāsa Ramusa³ apcerējums, varbūt, pamatīgākais no visiem, nespēj sniegt ne visbālākā priekšstata ne par ainas lieliskumu, ne par baigumu, ne par mulsinošo *nebijušā* sajūtu, kas satriec aculiecinieku. Es nezinu, no kādas vietas un kādā laikā šis rakstnieks aplūkojis Malstrēmu, bet tas nevarēja būt nedz no Helsegena virsotnes, ne arī vētras laikā. Viņa aprakstā tomēr ir dažas vietas, kuņas izmantotšu, kaut arī šie tēlojumi ir gaužām pelēki, salīdzinot ar ainas tiešo iespaidu.

«Starp Lofodenu un Moskē», viņš saka, «jūras dziļums ir trīsdesmitpieci līdz četrdesmit fatomu, bet otrā pusē, pret Vēru (Vurgu), dziļums samazinās tiktālu, ka neļauj kuģiem izbraukt bez riska satriekties pret klintīm, kas var notikt pat visrāmākā laikā. Paisumā straupe starp Lofodenu un Moskē plūst uz krastu ar nevaldāmu ātrumu, bet bēgumam iestājoties, drāžas atpakaļ ar tik neiedomājamu rūkoņu, ka to tikko var salīdzināt ar skaļākiem un briesmīgākiem ūdenskritumiem, — dārdoņa dzirdama vairāku ljē tālumā, bet vērpētes,

0309061043

vai piltuves izveidojas tik plašas un dziļas, ka kuģis, kas gadās tuvumā, tiek neatturami norauts dibenā un tur pret klintīm satriekts draskās; kad ūdens nomierinās, drupas tiek izskalotas. Bet šie miera starpbrīži ir tikai bēguma un paisuma maiņā, rāmā laikā, un nevelkas ilgāk par stundas ceturksni; straumes spars atkal pakāpeniski pieaug. Kad straume ir visniknāka un viņas trakošanu pastiprina vētra, ir bīstami tuvoties tai tuvāk par norveģu jūdzi. Laivas, jachtas, kuģi, nepietiekoši uzmanīdamies, tikuši ierauti straumē. Līdzīgā kārtā bieži gadās, ka valzivis piepeld pārāk tuvu straumei un tiek pārvarētas no tās niknuma; nav iespējams aprakstīt viņu rēkšanu un kaukšanu velīgā cīņā glābties. Reiz lācis, gribēdams pārpedēt no Lofodenas uz Moskē, tapa straumes sagrābts un norauts dzelmē, pie kam viņš tik briesmīgi rēca, ka to varēja dzirdēt krastā. Milzīgi egļu un priežu baļķi, norauti virpulī, uzpeld salauzti un saplositi tādā mērā, ka liekas apauguši sariem. Tas pierāda, ka dibenu veido šķautņainas klintis, starp kuņām priekš-

metus maļ šurp un turp. Straumes virzienu nosaka paisums un bēgums — ik pa sešas stundas, kad ūdens līmenis rēgulāri ir augsts vai zems. 1645. gadā otrā svētdienā pirms Lieldienām, agrā rītā, tā trakoja ar tādu skaļumu un nešpetnību, ka krastmalā bruka akmeņi no mūra ēkā.

Kas attiecas uz jūras dziļumu, es nezinu, kā to vispār var pārbaudīt paša virpuļa tuvumā. Tie «četrdesmit fatomi» var attiekties vienīgi uz to straumes daļu, kas cieši piekļaujas Lofodenas vai Moskē salu krastiem. Moskē-strēma centrā dziļumam jābūt neizmērojami lielākam. Šim faktam nevaļaga labāka pierādījuma, kā vienkārši palūkoties vērpetes krāterā no Helsegena virsotnes. Raugoties no šīm šķautnēm uz gauļdošo Flegetonu⁶ apakšā, es nevarēju nepasmaidīt par vientiesību, ar kādu godīgais Jonāss Ramuss stāsta, kā grūti ticamas lietas, anekdotus par valzivīm un lāčiem: man likās pats par sevi saprotams, ka vislielākais līnijkugis, kāds tikai var būt, iekļuvis šīs nāvī-

gās vērpētes iespaidā, spēš pretoties tikpat maz kā pūka orkānam un pazudīs uz vietas un acumirkli.

Es atcerējos dažus mēģinājumus izskaidrot šo fenomenu; agrāk, lasot tie likās gluži pieņemami, bet tagad izskatījās pavisam nepietiekoši. Vispār pieņem, ka šim, tāpat kā trim mazākiem virpuļiem starp Ferro salām⁷, «nav cita iemesla, kā viļņu atduršanās, ceļamies un kritam līdzī paisumam un bēgumam, pret klinšu grēdām un rifiem, kas iesprosto ūdeni tā, ka tas gāžas līdzīgi ūdenskritumam; tādējādi jo augstāks paisums, jo lielāks kritums, un kā visa šī dabīgas sekas rodas vērpēte jeb virpulis, kuŗa apbrīnojams iesūkšanas spēks pazīstams no mēģinājumiem mazākos apmēros». Tie ir britu enciklopedijas vārdi. Kirchers⁸ un citi iedomājas, ka Malstrēma centrā atrodas bezdibens, kas iespiežas globā, iznākdams ārā kādā ļoti attālā Botnijas jūras līča daļā, kuŗa kādā aprakstā tiek noteikti apzīmēta. Šis vieglprātīgās domas tagad, aplūkojot virpuli, man likās visiespējamākās.

Es pateicu to savam pavadonim un biju pārsteigts, dzirdot viņu atbildam, ka šis uzskats gan esot Norveģijā visvairāk izplatīts, bet viņš tam nepiekrītot. Kas attiecas uz iepriekšējo izskaidrojumu, viņš atzinās savā nespējā to saprast, un šeit es viņam piekritu, — jo lai gan dibināts un loģisks uz papīra, tas tomēr kļūst nesaprotams un pat absurds, klausoties bezdibeņa pārkonīgajā rūkoņā.

«Jūs tagad labi apskatijāt virpuli», sacīja vecais, «un ja jūs aizlīdīsiet apkārt šai klintij, aizvējā, kur ūdens krākšana mazāk skaļa, es pastāstīšu notikumu, kas jūs pārlicinās, ka es tiešām kaut ko zinu par Moskē-strēmu.»

Es novietojos kā norādīts un viņš turpināja:

«Man un maniem diviem brāļiem reiz pierēja apmēram 70 kravas tonnu liela barka, takelēta kā šoners, ar kuŗu mēs zvejojām starp salām aiz Moskē, Vurga tuvumā. Stiprā vējā tur pa laikam labi lomi, ja tikai ir dūša mēģināt, bet no visiem Lofodenas krasta zvejnikiem tikai mēs trīs pastāvīgi braucām uz saliņām, par kuŗām stāstīju. Parastās zvejas

vietas ir labu gabalu lejā uz dienvidiem. Tur zivis var dabūt katrā laikā bez liela riska, tāpēc šīm vietām dod priekšroku. Taču vislabākā zveja tomēr ir šeit, starp klintīm, pie kam te ķeras netikai dažādas zivis, bet arī daudz lielākā pārpilnībā, tā ka mēs bieži vienā dienā nozvejojām vairāk, nekā mazāk drošsirdīgie un slīpētie spēja sagrabināt veselā nedēļā. Patiesībā mēs traki spekulējam, — briesmas dzīvībai atvietoja darbu, drosme atbildēja par kapitālu.

«Mēs parasti novietojam šoneri līcī, apmēram jūdzes piecas uz augšu no šejienes un labā laikā mēdzām izmantot 15 klusuma minūtes, lai šķērsotu galveno Moskē-strēma gultni labi augstāk par tā centru, un tad nenkuroties kaut Oterholmas vai Sandflezenas tuvumā, kur straume nebija tik spēcīga kā citur. Tur mēs palikām līdz nākošam klusuma brīdim un tad braucām mājās. Mēs nekad nedevāmies šajās ekspedīcijās bez stipra sānu vēja turp un atpakaļ braucienam un tikai tad, kad jutāmies droši, ka vējš nenorims, iekāms

mēs atgriezīsimies; šai ziņā kļūdiņāmiēs ļoti reti. Divas reizes sešu gadu laikā mēs bijām spiesti stāvēt uz enkura pilnīga bezvēja dēļ, kas ir visai reta parādība šejienes apvidū; reiz vētra, kas sacēlās tūlīt pēc mūsu atbraukšanas un padarīja kanālu pārāk bīstamu, mūs aizturēja gandrīz nedēļu, pie kam mēs tikko nenosprāgām badā. Toreiz mūs par spīti visam ierautu virpulī (mutuļi grieza mūs apkārt un apkārt tik nikni, ka mēs beidzot izrāvām enkuru un vilkām to pa dibenu), ja mēs nenokļūtu kādā no neskaitāmām blakus strauēm, kas vienu dienu parādās šeit, otru citur. Tā mūs aiznesa Flimenas aizvējā, kur mums beidzot palaimējās noenkuroties.

«Es nespēju attēlot jums ne divdesmito tiešu no visām grūtībām, kādas mēs pārcietām mūsu zvejas vietās, — tās ir sliktas vietas kuģošanai pat mierīgā laikā, taču no paša Moskēstrēma mums arvien laimējās izvairīties bez kļūmes, lai gan dažu labu reizi sirds kāpa vai laukā, kad gadījās kādu minūti nokavēt vai pārsteigties. Vējš ne katru reizi bija tik stiprs

kā mēs izbraidami domājām, mēs braucām lēnāk kā vēlējamies, vai arī straume neganti vilka laivu atpakaļ. Manam vecākam brālim bija dēls, 18 gadus vecs, man pašam divi dūšīgi puikas. Šādās reizēs tie būtu krietni palīgi, strādājot ar aiņiem vai arī vēlāk zvejā, bet lai gan riskējām paši, mums nebija dūšas ņemt viņus līdzī tādās briesmās, jo pēc visa, kas sacīts un darīts, briesmas tiešām bija ārkārtīgas, un tā ir taisnība.

«Pēc dažām dienām būs trīs gadi, kopš notika tas, par ko es jums stāstīšu. Tas bija 18** gada jūlija desmitā dienā, dienā, kuŗu šīs pasaules daļas ļaudis nekad neaizmirsīs, jo tā bija diena, kad pūta visnežēlīgākais orkāns, kādu vien jebkad debesis sūtījušas. Visu rītu līdz vēlai pēcpusdienai pūta milīgs, spīrgts dienvīdrietumu vējš, saule spīdēja spoži, tā ka pat visvecākais jūrnieks mūsu vidū nespētu paredzēt to, kas sekoja.

«Mēs trīs, — mani brāļi un es, — aizzēģelējām pāri uz salām ap pulkstens 2 pēcpusdienā; un jau ātri vien gandrīz piekrāvām laivu kriet-

nām zivīm, kuŗas, kā mēs visi ievērojām, ķērās bāgātīgāk kā jebkad. Bija taisni septiņi, *pēc mana pulksteņa*, kad devāmieš mājup, tā lai pārbrauktu bīstamākai kanāla daļai klusuma brīdī, kam vajadzēja iestāties ap astoņiem.

56-38.048
«Mēs izbraucām ar spirtu vēju iepakājis pa labi un kādu laiku zēģelējām gluži brangi, par briesmām pat nesapņodami, jo patiešām neredzējām ne vismazākā iemesla to būties. Te gluži pēkšņi uz rāviena atsitās pretvējš, un pūzdams tagad pāri Helsegenam, piekļāva buŗas mastiem. Tas bija pavisam neparasti, nekas tamlīdzīgs mums nebija agrāk atgadījies, — un es sāku justies drusku neērti, nesaprazdams īsti kāpēc. Mēs pielievējām^o laivu, bet nespējām tikt uz priekšu straumes un mutuļu dēļ. Es jau gribēju ieteikt atgriezties mūsu enkura vietā, kad palūkojušies atpakaļ, ieraudzījām visu apvārksni aplātu ar vienu vienīgu vaŗa krāsas padebesi, kas auga pārsteidzošā ātrumā.

«Acumirkli pretvējš norima, nāves klusumā mūs svaidīja šurp un turp. Šis stāvoklis

tomēr neturpinājās pietiekoši ilgi, lai mēs pagūtu apdomāties. Mazāk kā minūtē vētra bija klāt, — mazāk kā divās — debesis pilnīgi apmācās, un kļuva tik tumšs, ka mēs nespējām laivā saskatīt viens otru.

«Būtu neprāts mēģināt aprakstīt orkānu, kāds sāka trakot. Visvecākais norveģu jūrnieks nekad nebija piedzīvojis nekā tamlīdzīga. Mēs metāmies novākt buņas, bet jau pirmā brāzienā abi mūsu masti aizgāja pār bortu, kā nopļauti. Galvenais masts aizrāva manu jaunāko brāli, kas drošības labad bija pie tā piesējies. Mūsu laiva bija vieglākā spalviņa, kāda vien jebkad peldējusi virs ūdens, pilnīgi segta, līdzenu klāju, tikai vienu nelielu lūku priekšgalā: šo lūku, plīstošo viļņu un mutuļu bīdamies, mēs vienmēr aizķilējām cieti, kad posāmies pāri Strēmam. Bez šīs uzmanības mēs tagad būtu uz vietas nogrimuši, — jo dažus mirkļus ūdens mūs apklāja pilnīgi. Kā izglābās mans vecākais brālis, es nemāku sacīt, man nekad nav bijis iespējas to izzināt. Kas attiecas uz mani pašu, tad palaidis fakas sko-

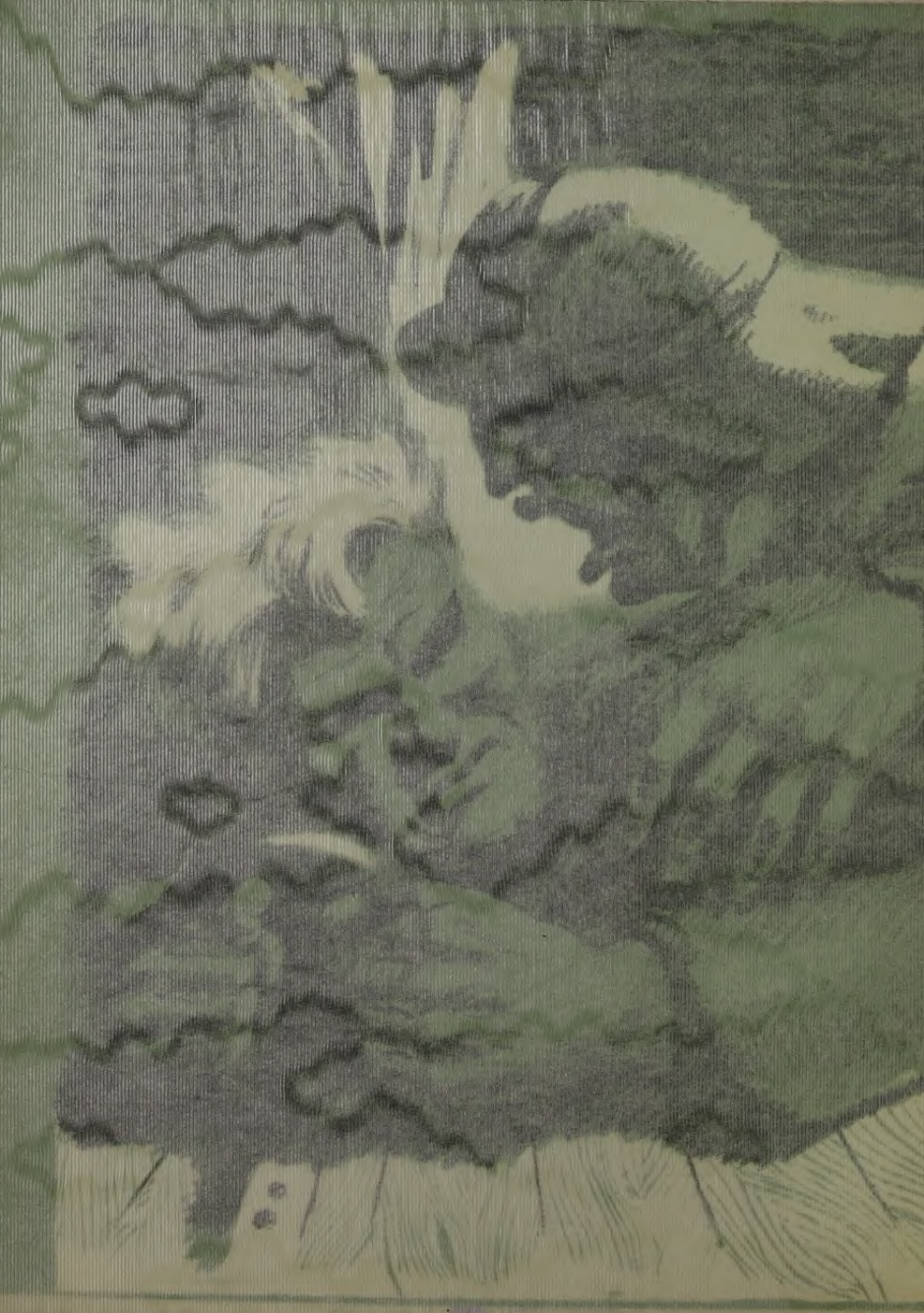

tiņu" es nokritu uz klāja, atspēros kājām pret priekšgala šandelīti" un sagrābu rokās dzelzs gredzenu priekšējā masta pakājē. Tas bija vienkārši instinkts, kas lika darīt to, kas bez šaubām bija vislabākais; es biju pārāk apstulbis, lai domātu.

«Dažus mirkļus, kā jau sacīju, mēs bijām pilnīgi appludināti, visu šo laiku elpu aizturējis krampējos pie riņķa. Kad vaiss nejaudāja ciest, rokas neatlaizdams piecēlos ceļos un izbāzu galvu virs ūdens. Beidzot mūsu mazais kuģis nopurinājās, taisni tā kā suns daru izkāpdams no ūdens, un daudz maz izeļās no viļņiem. Es patlaban raudzīju pārvarēt apstulbumu, kas mani bija pārņēmis, un savākt kopā prātus, lai redzētu, kas vēl darāms, kad jutu — kāds sagrābj manu roku. Tas bija mans vecākais brālis, mana sirds salocās no prieka, jo es biju pārliecināts, ka arī viņš noskalots, bet nākošā mirklī viss prieks pārvērtās šausmās, — pielicis muti cieši pie manas auss viņš izbrēca vienu vienīgu vārdu: *'Moskē-strēms'!*

«Neviens nekad nesapratis, kā man šini

tiņu¹⁰ es nokritu uz klāja, atspēros kājām pret priekšgala šandeķi¹¹ un sagrābu rokās dzelzs gredzenu priekšējā masta pakājē. Tas bija vienkārši instinkts, kas lika darīt to, kas bez šaubām bija vislabākais; es biju pārāk apstulbis, lai domātu.

«Dažus mirkļus, kā jau sacīju, mēs bijām pilnīgi appludināti, visu šo laiku elpu aizturējis krampējos pie riņķa. Kad vairs nejaudāju ciest, rokas neatlaizdams piecēlos ceļos un izbāzu galvu virs ūdens. Beidzot mūsu mazais kuģis nopurinājās, taisni tā kā suns dara izkāpdams no ūdens, un daudz maz izcēlās no viļņiem. Es patlaban raudzīju pārvarēt apstulbumu, kas mani bija pārņēmis, un savākt kopā prātus, lai redzētu, kas vēl darāms, kad jutu — kāds sagrābj manu roku. Tas bija mans vecākais brālis, mana sirds salecās no prieka, jo es biju pārlicināts, ka arī viņš noškalots, bet nākošā mirklī viss prieks pārvērtās šausmās, — pielicis muti cieši pie manas auss viņš izbrēca vienu vienīgu vārdu: *'Moskē-strēms'!*

«Neviens nekad nesapratīs, kā man šinī

brīdī bija ap sirdi. Es kratijos no galvas līdz kājām, kā visniknākā drudža lēkmē. Diezgan labi es zināju, ko viņš domāja ar šo vienīgo vārdu, — es sapratu, ko viņš gribēja man teikt. Vētra, kas mūs dzina, pūta tieši Strēma virzienā, un nekas nespēja mūs glābt.

«Ievērojāt, ka šķērsodami straumes *gultni*, mēs to allaž darījām labu gabalu augšup virpuļa, pat visrāmākā laikā, un arī tad vērīgi nogaidīdami klusuma brīdī, — bet tagad mēs peldējām taisni virs pašas virpuļa vietas un tādā orkānā, kā šis! ‘Patiesībā’, es domāju, ‘mēs iesim tam pāri taisni klusuma laikā — ir vēl maza cerība’, — bet jau nākošā mirklī nolādēju sevi par muļķību cerēt vispār ko. Es ļoti labi sapratu, kam bijām nolemti, kaut mēs vai desmit reizes būtu deviņdesmit dižgabalu kuģis.

«Ap šo laiku pirmais negaisa trakums likās izšķiedis savu niknumu, vai arī varbūt mēs nejutām to vairs tik stipri kā agrāk, bet jūra, kas līdz šim vētras slaucīta, bija gluda un klaja, uzpūtās burtiski kalnos. Arī padebešos notika kāda pārmaiņa. Apkārt, visos virzienos

tie arvien vēl bija melni kā darva, bet gan-
drīz virs mūsu galvām piepeši pašķīrās apaļa
sprauga, atklādama gluži skaidras debesis,
tik skaidras un tumši zilas, kādas es vien jeb-
kad esmu redzējis, un caur spraugu atspīdēja
pilns mēnesis ar tik gaišu spožumu, kādu es
nebiju ne iedomājies. Tas ar vislielāko skaid-
rību apgaismoja itin visu ap mums — bet,
ak Dievs, kāda aina tad atklājās!

«Es pāris reizes mēģināju uzrunāt brāli, —
bet nesaprotamā kārtā dārdoņa bija tā pieau-
gusi, ka viņš nespēja sadzirdēt ne vārda, kaut
gan es kļiedzu cik vien jaudādams tieši viņam
ausī. Tad viņš pakratīja galvu un bālāks par
nāvi pacēla vienu pirkstu, it kā sacīdams
'klausies!'

«No sākuma es nesapratu, ko viņš domā, bet
drīzi briesmīga atziņa uzliesmoja manī. Es iz-
vilku savu pulksteni no kabatas. Tas negāja.
Es palūkojos tajā mēneša gaismā, un asarām
pārplūzdams, iesviedu tāļu okeanā. *Tas bija no-
tecējis septiņos! Mēs bijām nokavējuši klusuma
brīdi, Strēma virpulis trakoja pilnā sparā!*

«Ja laiva labi darināta, pamatīgi nolīdzsvaro, ne pārāk piekŗauta, brauc pilnās burās un pa vējam, tad izskatās, ka viļņi paši paveļas zem tās, kas sauszemniekam liekas ļoti savādi; jūrnieki to reizēm dēvē par viļņu jāšanu. Labi, līdz šim mēs jājam viļņus itin brangi, bet lūk, milzu bangai gadījās mūs sakampt taisni zem pakalģtēviņa¹², tā cēla mūs līdz — augstāk — augstāk, it kā pašās debesīs. Es nekad nebūtu ticējis, ka vilnis var pacelties tik augstu. Un tad mēs nācām lejup, slīdēdami, brukdami un gāzdamies, tā kā man sāka reibt galva un kļuva nelabi, it kā es pa sapņiem kristu no kāda augsta kalngala. Bet kamēr mēs bijām augšā, es pametu ātru skatienu visapkārt, un šī viena skatiena bija diezgan. Acumirkli es novērtēju mūsu stāvokli. Moskēstrēma virpulis bija ceturtdalģjūdzes mums taisni priekšā, bet tas līdzinājās ikdienišķam Moskēstrēmam tikpat daudz, kā vērpete, kuŗu jūs redzat patlaban, līdzinās dzirnavu kritumam. Ja es nezinātu, kur atrodamies un kas mūs sagaida, es vispār nepazītu šo vietu.

Šā vai tā, es šausmās neviļus aizvēru acis. Tās aizmiedzās pašas no sevis, kā krampī.

«Nepagāja vairāk kā divas minūtes, kad mēs pēkšņi jutām, ka viļņi noplok un mūs ietin putas, laiva strauji sagriezās oz lorbortu²⁷ un kā zibeis aizdrāzās jaunajā virzienā. Tani pat mirkli ūdeņu rēkšana pilnīgi pazuda spalīgā kaucienā, — iedomājaties — it kā vairāk tūkstoši tvaiku reizē izlaistu tvaiku. Tagad mēs atradāmies plīstošo viļņu jostā, kas allaž apjož vērpeti; saprotams, es domāju, — ne šinī, tad nākošā mirkli mēs iegāzīsimies beznībenī, kuŗu tikai neskaidri varējām saskatīt, ņemot vērā neiedomājamo ātrumu, kādā joprojām tām apkārt. Laiva likās nemaz neiegrimstam ūdenī, bet slīdam pa putojošām viļņu galotnēm kā burbulis. Starborts²⁸ tai bija pievērsts vērpetei, lorborts okeanam, kuŗu mēs nupat kā bijām atstājuši un kas kā milzīga dzīva siena pacēlās starp mums un apvārksni.

«Tas var likties savādi, bet tagad, kad mēs bijām paša virpuļa rīklē, es jutos daudz mierīgāks, nekā tad, kad mēs tikai tuvojāmies

Šā vai tā, es šausmās neviļus aizvēru acis. Tās aizmiedzās pašas no sevis, kā krampī.

«Nepagāja vairāk kā divas minūtes, kad mēs pēkšņi jutām, ka viļņi noplok un mūs ietin putas, laiva strauji sagriežas uz labortu¹³ un kā zibens aizdrāzās jaunajā virzienā. Tani pat mirklī ūdeņu rēkšana pilnīgi pazuda spal-gā kaucienā, — iedomājaties — it kā vairāk tūkstoši tvaikoņu reizē izlaistu tvaiku. Tagad mēs atradāmies plīstošo viļņu joslā, kas allaž apjož vērpeti; saprotams, es domāju, — ne šinī, tad nākošā mirklī mēs iegāzīsimies bezdibenī, kuŗu tikai neskaidri varējām saskatīt, ņemot vērā neiedomājamo ātrumu, kādā joņojām tam apkārt. Laiva likās nemaz neiegrimstam ūdenī, bet slīdam pa putojošām viļņu galot-nēm kā burbulis. Starborts¹⁴ tai bija pievērst vērpetei, laborts okeanam, kuŗu mēs nupat kā bijām atstājuši un kas kā milzīga dzīva siena pacēlās starp mums un apvārksni.

«Tas var likties savādi, bet tagad, kad mēs bijām paša virpuļa rīklē, es jutos daudz mie-rīgāks, nekā tad, kad mēs tikai tuvojāmies

tam. Atmetis katru cerību, es pārvarēju labu tiesu no bailēm, kas mani nospieda sākumā. Man liekas, tas bija izmisums, kas sasprin-dzināja manus nervus.

«Jūs domāsi, ka es lielos, bet viss, ko stāstu, ir patiesība, — es sāku domāt, cik gan lieliski ir mirt šādā veidā un cik muļķīgi, skatot tik brīnišķīgu Dieva varenības apliecinājumu, domāt par tik niecīgām un nožēlojamām lietām, kā mana paša dzīve. Man liekas, es pat nosarku aiz kauna, to iedomādamies. Pēc neilga laiciņa mani pārņēma asa ziņkāre par vērpeti pašu. Es jutu milzīgu vēlēšanos izpētīt tās dzelmes, kaut arī ziedojot dzīvību, kas jau tā kā tā bija jādara. Manas galvenās bēdas bija tās, ka nekad nespēju pastāstīt saviem senajiem draugiem krastā par noslēpumiem, kādus redzēju. Tās bez šaubām bija neparastas iedomas, sevišķi atrodoties tik ļaunā stāvoklī; vēlāk es bieži domāju, ka laikam laivas nešpetnā jonošana apkārt virpulim bija padarījusi mani drusku pavieglu.

«Bija arī otrs apstāklis, kas man līdzēja

atgūt savaldišanos, — vēja norimšana; tagadējā stāvoklī tas mūs nespēja skart, — jo kā jūs pats redzējāt, putu josla atrodas ievērojami zemāk par okeana līmeni, kas izslējās pāri mums, kā augsta melna krauja. Ja jūs nekad neesiet vētras laikā bijis uz jūras, tad nevariet ne iedomāties, cik nospiedoši darbojas vējš un putas, tie apdullina, padara aklu, kurlu, žņaudz un laupa katru spēju rīkoties vai domāt, bet tagad mēs bijām lielā mērā atpestīti no šī ļaunuma, — taisni kā uz nāvi notiesātiem noziedzniekiem cietumā atļauj mazas ērtības, kas aizliegtas, iekāms viņu liktenis vēl nav izšķirts.

«Cik aļus putu joslā mēs apskrējām, nav iespējams pateikt. Mēs traucāmies apkārt un apkārt varbūt stundu, drīzāk lidodami, nekā peldēdami, solīti pa soļam tuvodamies putu joslas vidum un tad tuvāk un tuvāk drausmīgajai iekšmalai. Visu šo laiku es neatlaidos no riņķa. Mans brālis pakaļgalā turējās pie nelielas tukšas ūdensmuciņas, rūpīgi piesietas pie klāja, tā bija vienīgais priekšmets, kas ne-

tika noskalots pār bortu jau ar pašu pirmo viesuļa brāzienu. Kad mēs sasniedzām piltuves malu, viņš atstāja mucīņu un ķērās pie riņķa, no kuŗa baiļu lēkmē pūlējās atraut manas rokas, jo riņķis bija par mazu, lai mēs abi varētu droši turēties. Nekad neesmu izjutis dziļāka sarūgtinājuma, kā redzēdams viņu tā darām, lai gan sapratu, ka brālis jau vājprātīgs, — murgujošs maniaks, sajucis no pārmerīgām bailēm. Es necīnījos ar viņu. Es zināju, ka patiesībā vienalga, vai mēs pie kā turamies, vai nē; tā es atstāju viņam riņķi un aizgāju uz pakalgalu pie mucīņas. To izdarīt nebija nemaz grūti, jo laiva lidoja, pietiekoši droši turēdamās uz ķīļa un tikai viegli šurp un turp līgodamās, atbildēja uz virpuļa neizmērojami plašo grīļošanos un šūpošanos. Tikko es biju nodrošinājies jaunajā stāvoklī, mēs strauji sasvērāmies uz starborta un brukām tieši bezdibenī. Es steigā nomurmināju lūgšanu un domāju, ka viss ir galā.

«Reibdams no kritiena straujuma, es nevilus pieklāvos mučelei un aizvēru acis, gaidīdams

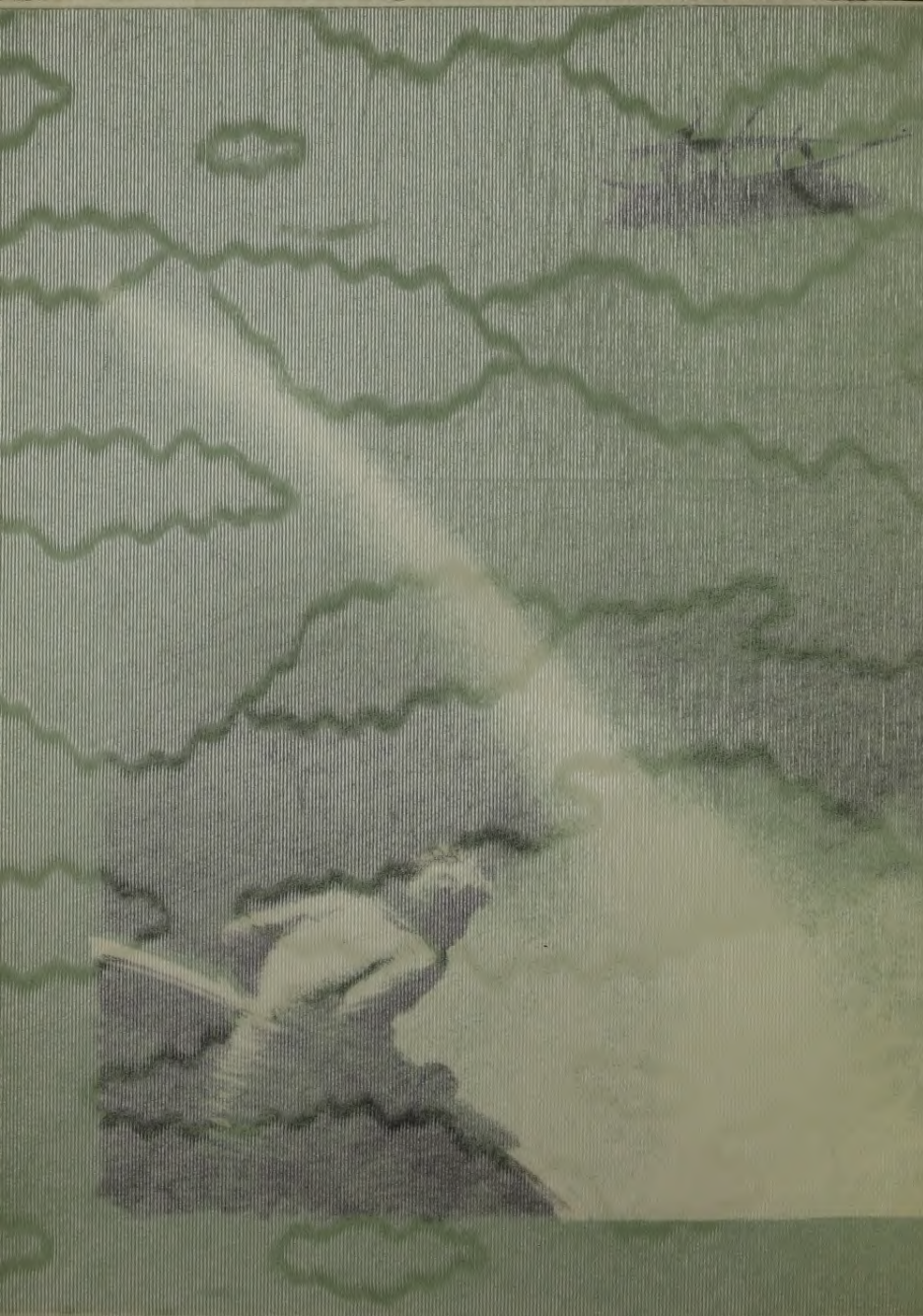

uzreizīgi beija oju. Dažas sekundes es neuzdro-
šējāties šīs atvērt un brīnījos, ka vēl arvienu
mācās ar mani zētīt dienis. Bet mirklis sekvoja
mirklim, es vēl arvienu dziļoju. Krišanas sa-
pūti atvērtā un laugi kustība likās gandrīz
nāvē par šīs pūti joslā, tikai vēl līdzināka.
Līdzīga dzīva un atdarīju reis.

Novērtē neapmierstību šānsmu, bijāšanas un
nepareizības sešpūti, ar kādu es blēnu aplārt.
Ladim šīs apburtas kārtība pie paltaves lektājis
arītas, pilnības, mīļīgas apmēros, drausmīgi
pūti, kuras pūmgi gludās sienas varētu no-
tūvēt par mātību melnkoku, ja tās negrieztos
kārtājis atpūti, laistīdamās spokainā mir-
tūvēti, atpūdamas pilnā mēneša gaismu,
kā to varo spraugu mākonos, par kāpu jau
stāvēti, kā salta glorijs plūda gar melnajāta
vēstis dien beigē pašā bezūbena atvarā.

Šānsma es bija pārlēk satricēts, lai novē-
rotu ko pamatīgāk. Neizsakāmu šānsmu un
neizsakāmu tina bija viss, ko spēju uztvert. Kad
mācēt atpūtos, mans skatiens instinkktīvi vē-
rēti beija. Pateicoties stāvoklim, kādā laiva

tūlitēju bojā eju. Dažas sekundes es neuzdrošinājos tās atvērt un brīnījos, ka vēl arvienu necīnos ar nāvi zem ūdens. Bet mirklis sekoja mirklim, es vēl arvienu dzīvoju. Krišanas sajūta mitejās un kuģa kustība likās gandrīz tāda pat kā putu joslā, tikai vēl līdzināka. Saņēmu dūšu un atdarīju acis.

«Nekad neaizmirsīšu šausmu, bijāšanas un apbrīnošanas sajūtu, ar kādu es blenzu apkārt. Laiva kā apburta karājās pie piltuves iekšējās sienas, piltuves, milzīgas apmēros, drausmīgi dziļas, kuņas pilnīgi gludās sienas varētu noturēt par pulētu melnkoku, ja tās negrieztos ārprātīgā steigā, laistīdamās spokainā mirdzumā, atstarodamas pilnā mēneša gaismu, kas pa apaļo spraugu mākoņos, par kuņu jau stāstīju, kā zelta glorijs plūda gar melnajām sienām dziļi lejā pašā bezdibeņa atvarā.

«Sākumā es biju pārāk satriekts, lai novērotu ko pamatīgāk. Neizsakāmu šausmu un lieliskuma aina bija viss, ko spēju uztvert. Kad mazliet atguvos, mans skatiens instinktīvi vērsās lejup. Pateicoties stāvoklim, kādā laiva

karājās pie vērpetes slīpās malas, es varēju netraucēti lūkoties krāterā. Laiva turējās gluži taisni uz ķīļa, tas ir, viņas klājs bija parallēls ūdens virsmai, bet pēdējā bija piegāzta par četrdesmitpieciem vai drusku vairāk grādiem, tā ka likās, ka mēs guļam uz bimsiem". Nelūkojoties uz to, es ievēroju, ka piecelties stāvus un staigāt nebija nemaz grūtāk, kā atrodoties pilnīgi līmeniskā stāvoklī. Es domāju tas notika pateicoties ātrumam, kādā mēs griežāties.

«Mēneša stari likās tikoja sasniegt pašu atvara dibenu, bet tur es nevarēju nekā skaidri saskatīt, jo dziļi ietina bieza migla, pār kuŗu izliēcās brīnišķīga vaŗavīksne, līdzīga tam šaurajam un ļodzīgajam tiltiņam, kas, kā musulmaņi teic, ir vienīgā taka starp laiku un mūŗību. Migla vai putas bez šaubām cēlās, sastopoties piltuves milzu sienām, kad tās, tur apakšā triecās viena pret otru, bet kauķšanu, kas no šīs miglas kāpa debesīs, es neuzdroŗšinos pat mēģināt attēlot vārdiem.

«Ieslīdēdami no putu gredzena piltuvē, mēs

vienā rāvienā nošļūcām lielu gabalu lejup pa slīpo ūdens nogāzi, bet tālāk nolaišanās noritēja nesalīdzināmi lēnāk. Mēs šāvāmies apkārt un apkārt, — taču ne vienmērīgā kustībā, bet reibinošiem izrāvieniem un lēcieniem, kas reizēm mūs pagrūda tikai pāris simts jardus uz priekšu, reizēm apsvieda gandrīz pilnu vērpētes riņķi. Mūsu grimšana lejup pie katra apļa bija lēna, bet tomēr skaidri vērojama.

«Lūkojoties visapkārt uz plašajiem šķidrā ebonīta laukiem, kas mūs nesa, es ievēroju, ka mūsu šoners nav vienīgais priekšmets, ko ierāvusi vērpēte. Augstāk un zemāk par mums varēja saskatīt kuģu fragmentus, baļķu kaudzes, koku stumbrus un daudz sīkāku lietu, kā mājas iekartas atliekas, salauztas kastes, mucas un mucu drumslas. Es jau stāstīju par savu nedabīgo ziņkāri, kas bija stajusies baiļu vietā. Jo vairāk es tuvojos savam drausmīgajam galam, jo lielāka tā pieauga. Ar dīvainu interesi es sāku vērot šīs daudzās lietas, kas peldēja ar mums. Es *nevarēju* būt vairs pie pilna prāta, jo taisni *uzjautrinājos*,

salīdzinādams šo priekšmetu dažādos ātrumus, kādos tie slīdēja tuvāk putu chaosam apakšā. 'Šī priede', es notvēru sevi sakām, 'saprotams būs nākošais priekšmets, kas pazudīs briesmīgajā atvarā' — un es jutos vīlies, redzēdams, ka holandiešu tirdzniecības kuģa vraks aizsteidzās priekšā un nogāja dibenā pirmais. Vairākas reizes šādi minēju un pievīlos; bet — šis fakts, — manas pastāvīgās kļūdišanās fakts, pēkšņi uzgrūda mani domām, kas lika atkal drebēt maniem locekļiem un sirdij smagi dauzīties no jauna.

«Tās nebija jaunas izbailes, kas mani satrauca, bet vēl uzbudinošāks *cerības* svīdums. Šī cerība radās pa daļai no manām atmiņām, pa daļai no patreizējiem novērojumiem. Es atcerējos daudzus un dažādos priekšmetus, kas kādreiz Moskē-strēma ierauti un atkal izskaloti, mētājās Lafodenas krastmalā. Viņu daudz lielākā daļa bija sašķaidīta visnegantākā veidā, — tā sadrāzti un saberzti, ka izskatījās pēc skaidu vai šķēpeļu kūļiem, — bet es skaidri atcerējos, ka *daži* no tiem nebija sa-

kropļoti nemaz. Tagad nevarēju atrast cita izskaidrojuma, — ka, — saberztie priekšmeti tikuši *ierauti pilnīgi*, bet pārējie nokļuvuši vērpetē, pārāk vēlu, vai pēc iekļūšanas zināmu iemeslu dēļ lēnāk grimdami nebija paguvuši sasniegt piltuves dibenu pirms mainījās strauzes virziens, iestājoties atkal bēgumam vai paisumam, kā nu kuŗu reizi. Acīmredzot bija iespējams, ka priekšmeti atkal tika uzvirpuļoti līdz okeana līmenim atpakaļ, un tā paglābti no to lietu likteņa, kuŗas ierāva agrāk, vai kas grima ātrāk. Es novēroju trīs svarīgas lietas. Pirmā un galvenā, — jo lielāks priekšmets, jo ātrāk tas slīdēja lejup; otrā, — no divām vienāda lieluma jebkāda veida masām, vienas sferiskas un otras *jebkuŗa cita veida*, ātrāki grima sferiskā; trešā, — no divām vienāda lieluma masām, vienas cilindriskas, otras jebkuŗa cita veida, cilindrs tika novilkts leļā vislēnāk. Pēc izglābšanās, es dažu labu reizi runāju par šo lietu ar mūsu apgabala veco skolmeistaru; no viņa es iemācījos lietot vārdus ‘cilindrs’ un ‘sfera’. Viņš

man izskaidroja, kaut gan kā īsti, esmu piemirsis, ka tas, ko biju novērojis, esot šo formu dabīgās sekas, un pierādīja man, kāpēc cilindrs, peldēdams vērpetē, vairāk pretojas pēdējai un tiek iesūkts ar lielākām grūtībām nekā citas formas ķermeņi.*

«Kāds ievērojams apstāklis, apstiprinādams manus novērojumus, iedrošināja tos izlietot, — ar katru apli mēs paskrējām gaŗām kādai mucai, kuŗa mastam vai rājai¹⁵, kaut gan daudzas no šīm lietām, kad es pirmo reizi atdarīju acis, lai lūkotos vērpetes brīnumā, būdamas vienā augstumā ar mums, tagad atradās augstu pāri mūsu galvām un likās tikai maķenīt lejup noslīdējuŗas.

«Es ilgāk nevilcinājos. Es nolēmu pamatīgi piesiet sevi ūdens mucīnai, pie kuŗas visu laiku turējos, atsvabināt to no klāja un mesties ūdenī. Ar zīmēm es rādīju brālim mucas, kuŗām mēs tuvojāmies, un darīju visu, kas bija manos spēkos, lai izskaidrotu, ko es taisos darīt. Man liekas, viņš beidzot saprata manu

* Sk. Archimeda «*De Incidentibus in Fluido*» — lib. 2.

nodomu, bet vai nu tas tā bija vai nē, bezcerīgi pakratījis galvu, atteicās pamest savu vietu pie riņķa. Viņam tuvoties nebija iespējams, lieta necieta vilcināšanos. Un tā, pēc rūgtas cīņas ar sevi, es pametu brāli viņa liktenim, piesaistījos pie mucas ar tām pašām saitēm, kas to turēja pie klāja, un bez tālākas kavēšanās metos jūrā.

«Iznākums bija tieši tāds, kā cerēju. Tā kā tas esmu es, kas jums stāsta šo notikumu, tad redzat — es *tiešām* izglābos, — un tā kā jūs zināt, kādā *veidā* tas notika, tad variet paši iedomāties visu to, ko es vēl varētu sacīt, tāpēc beigšu ātri. Pagāja apmēram stunda, kopš es pametu šoneri, kad noslidējis milzīgu gabalu zemāk par mani, tas mežonīgā ātrumā apskrējis trīs vai četrus apļus, uz reizes un uz visiem laikiem iemurdēja putu mutiņos tur lejā, aizraudams manu mīļoto brāli. Kad muca, pie kuras biju pieķēries, bija paguvusi nogrimt tikai drusku zemāk par pusceļu starp piltuves dibenu un vietu, kurā es metos pār borta, virpuļi notika liela pārmaiņa. Milzu

nodomu, bet vai nu tas tā bija vai nē, bezcerīgi pakratījis galvu, atteicās pamest savu vietu pie riņķa. Viņam tuvoties nebija iespējams, lieta necieta vilcināšanos. Un tā, pēc rūgtas cīņas ar sevi, es pametu brāli viņa liktenim, piesaistījos pie mucas ar tām pašām saitēm, kas to turēja pie klāja, un bez tālākas kavēšanās metos jūrā.

«Iznākums bija tieši tāds, kā cerēju. Tā kā tas esmu es, kas jums stāsta šo notikumu, tad redzat — es *tiešām* izglābos, — un tā kā jūs zināt, kādā *veidā* tas notika, tad variet paši iedomāties visu to, ko es vēl varētu sacīt, tāpēc beigšu ātri. Pagāja apmēram stunda, kopš es pametu šoneri, kad noslidējis milzīgu gabalu zemāk par mani, tas mežonīgā ātrumā apskrējis trīs vai četrus aplus, uz reizes un uz visiem laikiem iemurdēja putu mutuļos tur lejā, aizraudams manu mīļoto brāli. Kad muca, pie kuņas biju pieķēries, bija paguvusi nogrimt tikai drusku zemāk par pusceļu starp piltuves dibenu un vietu, kuņā es metos pār bortu, virpulī notika liela pārmaiņa. Milzu

piltuves stāvās sienas ar katru mirkli kļuva lēzenākas un lēzenākas. Vērpētes virpuļošana pamazām kļuva mazāk un mazāk nešpetna. Pakāpeniski nozuda putas un vaļavīksne, atvara dibens lēnām cēlās augšup. Debesis bija skaidras, vējš norimis, pilns mēness starodams laidās uz rietumiem, kad es atrados okeana virspusē, Lofodenas krastu priekšā, augstāk par vietu, kur nesen bija Moskē-strēma vērpēte. Iestājās klusuma brīdis, bet jūra nesēnā orkāna sabangota vēl arvienu vēla kalniem līdzīgus viļņus. Mani sagrāba straume, nedaudz minūtēs aizraudama gar krastu līdz pat zvejnieku lomu vietām. Kāda laiva mani uzņēma pagalam novārgušu un (tagad, kad briesmas bija garām) mēmu no pārciestām šausmām. Tie, kas mani izvilka, bija mani veci paziņas un dienišķā darba biedri, bet viņi manis nepazina, tāpat kā nepazītu atnācēja no viņsaules. Mani mati, dienu iepriekš melni kā kraukļa spārns, bija kļuvuši tik balti, kā jūs to redzat tagad. Viņi teica, arī visa sejas izteiksme esot gluži pārvērtusies. Es iz-

stāstīju visu, viņi neticēja. Tagad es stāstu
to *jums* un tiešām nevaru gaidīt, lai
jūs izrādītos lētīcīgāks par
jautrajiem Lofode-
nas zvejnie-
kiem.

stāstīju visu, viņi neticēja. Tagad es stāstu
to *jums* un tiešām nevaru gaidīt, lai
jūs izrādītos lētticīgāks par
jautrajiem Lofode-
nas zvejnie-
kiem.

PIEZĪMES

Edgars Allans Po (Edgar Allan Poe *1809 †1849) stāstu «Nolaišanās Malstrēmā» (A Descent Into The Maelström) sacerējis 1842.g. Stāsta epigrafa autors Džozifs Glenvils (Joseph Glanville, *1636 †1680) Anglijas karaļa Kārļa II galma kapellans, skeptiķis, kauzālists, daudzu teoloģisku sacerējumu autors.

1. Edgars Po lieto angļu, franču un norveģu mēru vienības: angļu — jards (yard) 91 cm, fatoms (fathom) 1,82 m; jūdze (mile) 1.853,2 m; franču — ljē (lieue marine) 5555 m; norveģu jūdze 11299 m.
2. *Mare Tenebrarum*, latniski «tumšā jūra».
3. *Ar dlokart ierīvētām zēģelēm*. (Tulkojumā lietotie kuģniecības termini — mūsu zvejniņu izrunā.) Kad vēja spiediens uz zēģelēm kļūst par lielu, tās samazina, ievēkot un nosienot ar rīvīpiem — auklām, kas piestiprinātas zēģelēm vairākās līdztēkus rindās. Vienreiz ierīvēt zēģeles, nozīmē ievēlēt tās līdztēkuma rīvīpiem, divreiz — līdztēkuma otrai.
4. *Gagāts*, angliki jet, brūnogle, slīpēta dod dziļu melnu toni, tiek lietota dažādu stiklu izgatavošanai.
5. *Jonāss Ramuss*. Nevarēdami Rīgas bibliotēkās atrast pietiekošas ziņas par šo autoru, mēs rakstījām Dr. W. K. Matthews'am uz Angliju, kas laipni sniedza sekošo informāciju: Ar Po stāstā minēto Jonāsu Ramusu domāts laikam Venēcijas republikas pilsonis, ģeografomāns un eksotisko ceļojumu aprakstu vācējs Gian Battista Ramusio (1485—1557), kas izdeva Marco Polo ceļojumu grāmatu līdztēkuma ar oriģinālu «prefatione» (priekšvārdu, red.) un, galvenais, sakopoja «Navigazioni e viaggi» trīs sējumos (1550—1559). Ramusio pats neesot tāju ceļojis, bet guvis savas ziņas no ceļotājiem, ar kuriem cīņģi sarakstījies. Viņa korrespondentu starpā bija arī angliškotais itāļu jūrnīeks Sebastian Cobot (italiski Cabotto), kas Anglijas karaļa Henry VIII uzdevumā pārbrauca pāri Atlantijas okeānam un 1497. g. atklāja Ņufundlendes salu. Iespējams, ka ziņas par ziemeļu jūrām un to brīnumiem Ramusio bija dabūjis no Kabota. Jādomā, ka Po, antīkvārs būdams, pazina Ramusio darbus, kā arī Kirchera aprakstus (skat. nākošo piezīmi, red.) un droši vien arī angļu mācītāja Heklūta (Hakluyt) un Pērčasa (Purchas) renesanses laikmeta ceļojumu enciklopedijas. Tājāk šķiet, ka Po laikos Britu enciklopedijā bija vairāk rakstīts par lielo virpuli. Norveģu valodu (riksmaal) Po droši vien nezināja, jo savā stāstā neievēro pietiekoši stingri šīs valodas pareizrakstību. Tā, piem., viņš raksta «maelström» (pro «maelström»), «Lofoden» (pro «Lofoten») u. t. t.

6. *Flegetons*, angļu rakstībā Phlegethon, grieķiski Φλεγέθων, degošais — liesmojoša upe pazemē.
7. *Ferroe*, Färöer, Aitu salas, Dānijai piederošs 22 saliņu archipelags Atlantijas okeanā uz ziemeļiem no Skotijas starp 61° 26' līdz 62° 25' ziemeļu platumu un 6° 19' līdz 7° 40' garuma.
8. *Kirchers*, Atanāsijs (1601—1680) jezuītu profesors Virzburgā, Avignonā, Romā, vispusīgs zinātnieks, valodnieks, vēsturnieks, archeologs, ģeografs un dabas zinātnieks, sarakstījis šinīs nozarēs daudz zinātnisku darbu, kas tagad aizmirsti. Viņu skaita par aizdedzināmās lēcas un burvju luktuŗa izgudrotāju; viņa dibinātais «Museo Kircheriano» pastāv Romā vēl tagad.
9. *Pielievēt*, sagriezta laivu pa vējam.
10. *Fakas skotiņš*, aukla, ar kuŗu atsien pie laivas malas priekšējo buru, angļiski fore-sail, vāciski Focksegel.
11. *Šandekis*, angļiski gunwale, vāciski Schanddeck, klāja paaugstinājums pie bortiem.
12. *Pakaļtēviņš*, vāciski Achterstewen, kŗtļa daļa kuŗa pakaldaļā.
13. *Larborts* (angļiski larboard), kuŗa kreisā puse.
14. *Starborts* (angļiski starboard), kuŗa labā puse.
15. *Bimsi*, sijas šķērsu kuŗa ķermenim, kas tur kuŗa klāju. «Gulēt uz bimsiem» nozīmē kuŗim sasnērties tiktāju, ka borti skap ūdeni.
16. *Rāja*, masta šķērskoks, pie kuŗa piestiprina buras.

Apgāds Z E L T A Ā B E L E
Rīgā, Maiznīcas ielā 10, dz. 8
Pasta tek. rēķ. 10223

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309061043

5)

Apgāds Z E L T A Ā B E L E
Rīgā, Maiznīcas ielā 10, dz. 8
Pasta tek. rēķ. 10223